

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

KIRKEHISTORISKE SAMLINGER

SYV ENDE RÆKKE

UDGIVNE AF

SELSKABET FOR DANMARKS KIRKEHISTORIE

VED

BJØRN KORNERUP

FØRSTE BIND.

KØBENHAVN.

I KOMMISSION HOS G. E. C. GADS FORLAG.

1951—53.

Søren Kierkegaard og Vilhelm Beck.

Af Carl Weltzer.

Nu og da smutter Tilnavnet »Indre Missions Kirkefader« Folk i Pennen, naar der tales om Søren Kierkegaards Indflydelse indenfor vor danske Folkekirke; der kan sikkert drages mange Sammenhænge frem, der tydeligt viser, hvorledes Indre Missions Prædikeform ogsaa har Rødder i Søren Kierkegaards opbyggelige Taler, især »Indøvelse i Christendom« med dens personlige Sigte, og at Indre Missions Verdensanskuelse med det eskatologiske Moment, den kommende Vrede, er en Genklang af den Undergangskulturpessimisme, der giver Kierkegaards Dagbøger fra 50'erne og hans sidste Vilje: »Øieblikkene« deres Hede, som af en Ild, der ikke kan slukkes, et Budskab, som ikke kan bortkommenteres.

Var Vilhelm Beck da ikke paa et afgørende Tidspunkt af sit Liv grebet af Søren Kierkegaard? Havde Svøbeslagene fra »Øieblikkene« ikke ramt den forsorne teologiske Kandidat, ikke from som sin Kollega Ludvig From, der søger..., men ellers som han, en ung Teolog, der saa frem mod Kald, Kirke og Kvinde¹. Var Kierkegaard ikke Becks Opvaagnens mægtige Basune, som Poul Møller engang havde faaet Drømmeren Søren til at vaagne til Aandens Strid²? Officielt dementeres denne Kierkegaardske Sejrr. Indre Missions Historiograf, Louis Blauenfeldt, har i sin »Den Indre Missions Historie«, 1912, blandt de 20 Spalter Navne,

¹) Vilh. Beck: Erindringer fra mit Liv, 1901, S. 12 f.

²) Søren Kierkegaards Papirer (v. P. A. Heiberg og V. Kuhr) V B. 46.

Bogen rummer, ikke Navnet »Søren Kierkegaard«, og Skildringen af Aaret 1855 handler væsentlig om Jens Larsens Sommerrejse til det fjerne Bornholm¹. En af V. Becks Sønner, Axel Beck, regner Søren Kierkegaard for en Snare paa Faderens Vej til Damaskus og mener at turde hævde², at Kierkegaard paa to Omraader greb ind i Becks Tilværelse: »han havde paa et hængende Haar slaaet det begyndte Værk i Stykker for Herren«, nemlig Becks Søgen efter kristelig Visshed, og »en Vanskelighed til voldte den store Tænker.. Han vakte en fuldstændig Ringeagt hos Fader for Præster.« Men der er ogsaa Udsagn, der taler for, at Kierkegaard virkelig har »magtet« Beck, for at bruge et af Ørslevpræstens egne Fyndord.

Da der i 1881 festedes i Ørslev for Vilh. Becks 25 Aars Præstjubilæum, holdt Dagens Mand en Tale³, hvor han, som sig hør og bør, saa tilbage og skildrede Tilstandene ved 1856, da han præsteviedes: ..»Da saa det sandelig ud, som om det, der kaldtes Kirken i Danmark, var blevet til et Babylon, var blevet til en hedensk Stad med en hedensk Befolkning. Og det var ogsaa det første Syn, jeg fik paa Kirken i Danmark, da jeg blev vakt, og derfor vilde jeg ikke være Præst, derfor maatte Jesus tvinge mig, og han har maattet bruge voldsomme Midler for at faa mig i Præstekjolen .. Jeg vilde ikke være Præst i Babylon .. Herren maatte tvinge mig, han maatte slaa min gamle Fader itu.« Uden at Søren Kierkegaards Navn nævnes, er det utvivlsomt Kierkegaards Hudflettelse af den officielle Christenhed, der af Beck betegnes som »et Babylon«, »en hedensk Befolkning«, som her godskrives.

20 Aar efter i Becks Erindringer skildres, hvilket aandeligt Røre Kierkegaards Flyveskrifter voldte i den kallundborg-

¹) Anf. Skr. S. 19—22.

²) Axel Beck: Vilhelm og Nina Beck, 1921, I, 57, jfr. Chr. Sørensen: Vilh. Beck, 1913, S. 231.

³) »Beretning om Jubilæet i Ørslev Præstegaard 3' Maj 1881«, 1881, S. 28f.

ske Fjerdelærer, V. Becks Tilværelse¹. »Jeg formelig slutte dem, men havde ogsaa nær faaet dem galt i Halsen, saa jeg var ifærd med at opgive hele Kristendommen«. Dog kom Beck, efter sin egen Mening, klar af Kierkegaard, ved at han i ham kun saa Profeten, der blot kunde beskrive Kristendommen, mens han begærede at finde en Discipel, der kunde vidne for ham derom, og det blev da atter Paulus, der som i Becks glade Studenterdage lærte ham Indøvelse i Kristendom². »Men Et blev der tilbage fra Kierkegaards »Øieblikke«: en fuldstændig Ringeagt for Præsterne som den ynkeligste Race af alle Mennesker.« Det kan da have sin Interesse at finde Vilh. Becks Navn mellem 8 Præstenaavne og en Provsts, hans Faders, skrevet³ netop i de stormfyldte Efteraarsmaaneder 1855, hvor Søren Kierkegaard havde givet det danske Folk andet at tænke paa end Napoleon III's Krimkrig (hans Fipskæg kopierede Vilh. Beck med Sønner) eller Grevinde Danners sidste Daarskab, en Tid, hvor man fik en Anelse om, at Kristendommen foruden at være et juridisk Kirkesamfund, nylig navngivet »Folkekirken«, ogsaa var en Aandsmagt. Det er Oldkirkens Kampe om igen mellem Embede og Naadegave. Vilh. Beck satte sit Navn mellem Embedsmændene. Han søgte at frigøre sig for Kierkegaards Aand.

Høivelbaarne, Høiærværdige Hr. Biskop Martensen.

Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd.

Gjennem en Række af Smædeskrifter har, som bekjendt, Dr. S. Kierkegaard angrebet og haanet det evangelisk-lutherske Troessamfunds Religion og offentlige Gudsdyrkelse, saavel som den danske Folkekirkes Præster. Det er os vitterligt, at disse kjerkegaardske Flyveskrifter alt mere og mere vinde Udbredelse blandt den store Mængde, som,

¹) V. Beck: Erindringer S. 22—23.

²) Anf. Skr. S. 17—18.

³) Landsarkivet for Sjælland m. m.; Sjællands Bispearkiv, Henlagte Sager 1855 Nr. 112.

uden i Virkeligheden at forstaae Dr. Kjerkegaard, dog forstaaer Nok af den usømmelige Tale, til at dens Agtelse for Religion, Gudsdyrkelse og Geistlighed svækkes.

At møde Dr. Kjerkegaard med Grunde og Beviisførelse af Skriften synes forgjæves; idetmindste har han hidtil ikke agtet, hvad der i den Henseende alt er foretaget af een af Folkekirkens Præster¹; desuden tør det vistnok antages, at en stor Deel af Dr. Kjerkegaards Læsere ikke ville være i den Grad modtagelige for en Gjendrivelse af hans Paa-stande, at de fordærlige Virkninger af hans Færd kunne paa den Maade ventes forebyggede. Der synes saaledes kun at staae een Vej aaben for at hemme, saavidt mueligt, de fordærlige Følger af Kjerkegaards Optræden, Lovens Vei.

Til at benytte denne, foreligger der, efter vor Mening, en vægtig Grund deri, at der utvivlsomt ere Mange, som ved at see Kjerkegaards Fremfærd at hengaae juridisk upaa-talt, forledes til Slutninger, der ere lidet gunstige for Kirke, Gudsdyrkelse og Geistlighed, hvorom jevnlige Ytringer forekomme, saavel i Skrift, som i Tale; hvorimod Dom-stolenes Erkjendelse af en Lovovertrædelse i Kjerkegaards Angreb vilde for Saadanne have væsentlig Betydning. Om den Straf, der maatte blive Dr. Kjerkegaard paalagt, i større eller mindre Grad vilde af ham føles som Straf, om den maaskee endog vilde blive ham et velkomment Martyrium, kan formeentlig ikke komme i Betragtning, naar kun det Factum, at Straf er idømt, ligefuldt bliver til Gavn for Sagen, hvilket vi sikkert tør antage at ville skee baade negativt, idet man da ikke længere kan føre et Raisonnement som dette, at der vel maa være Grund til de kjerkegaardske Beskyldninger, eftersom han ikke drages til Ansvar, og

¹) Muligt tænkes der paa J. Paludan-Müller: »Dr. S. Kierkegaards Angreb paa Biskop Mynsters Eftermæle«, 1855, men ogsaa J. V. Bloch: »Guds Kirke er bygget for Evigheden. Et kirkeligt Vidnesbyrd mod Dr. Søren Kierkegaard.« 1855 og F. L. B. Zeuthen: »Polemiske Blade imod Dr. Søren Kierkegaard«, 1—3, 1855, kan komme i Betragtning.

positivt, idet Domstolenes Erkjendelse af Kjerkegaards Brøde for Loven vil bidrage Sit til at aabne Øinene paa dem, som ikke let paa anden Maade bringes til at see.

Hvad der fremdeles maatte kunne indvendes, at Lovens Straf, ved at betragtes som Martyrdom, kun end mere fremmer, hvad man havde til Hensigt at forebygge, mene vi ikke her at finde Anvendelse, eftersom Kjerkegaard ikke er Fører for nogen Sect, hvis Fanatisme kunde finde Næring i en ham overgaaet Martyrdom.

Af disse Grunde tillade vi os ærbødigst at henstille, om ikke Deres Høivelbaarne Høiærværdighed maatte finde Anledning til at foranledige Dr. S. Kjerkegaard sagsøgt for Misbrug af Pressefriheden i Henhold til Loven af 3' Jan. 1851 § 8 og § 9¹.

I October 1855 ²	ærbødigst	
Beck	J. F. Holst	P. C. Røgind
Sognepræst til Ubye	Sognepræst til	Sognepræst til
Provst	Svallerup	Rørbye
Schou	H. Rask	M. C. Rønne
Sognepræst til	Sognepræst til	Sognepræst til
Værsløv og Jordløse	Viskende og Aunsø	Tømmerup
Chr. Jacobsen	Wilh. Beck	C. L. Jensen
Sognepræst til	Cand. theol. Lærer	Sognepræst til
Kallundborg	ved Borgerskolen	Aarby
	i Kallundborg	
	Schiødte	
	Sognepræst til Storefuglede.	

Da der er Mulighed for, at jeg inden altfor længe vil fremlægge et Forsøg paa at skildre Kampen om Søren

¹) Paragraffen handler især om Forhaanelser imod Trossamfund, jfr. T. Algreen-Ussing: Love og Anordninger 1851—52 II, 1—4.

²) Brevet er indregistreret ca. 20. Oktober af Bispekontoret, formodentlig ved Biskoppens Amanuensis. Vedrørende de enkelte Præster henvises til Artiklens anden Del.

Kierkegaard 1855, skal der her kun nævnes to Enkeltheder, der synes at have haft Betydning for de vestsjællandske Præster, som i deres Konvent har drøftet Kirkens brændende Spørgsmaal i Efteraaret 1855: Hvorledes kan Søren Kierkegaard imødegaaes af Danmarks Præstestand, »Plattenslagerlauget«, »Menederne«, af de Mænd, hvis hyggelige Præstegaarde nu blev skildret som Børneavlscentre, hvis Embedsværdighed og Virke i Kirke og Sogne af den hæmningsfrie Samfundsfjende sattes fra at høre blandt Kancelliraader og Rentekammerkopister ned mellem Ruffere, Lommetyve og Hælere¹.

Det ene er Kierkegaards Tavshed overfor Angreb. Der kunde højst komme en enkelt, hvæsset Pil mod de faa indenfor Præstestanden, som f. Eks. Præsterne J. Paludan-Müller² i Aalborg og J. V. Bloch³, den vestjyske Provst, men et principelt Opgør indlod den københavnske Doktor sig ikke paa. Han lod sig ikke af den navnløse N-n (Fædrelandet Nr. 79, 3' April 1855) o: Prof. H. N. Clausen lokke til at gaa over i Skyttegravskrig ved at efterkomme Ønsket om at »give sine Landsmænd en Veiledning i Hænderne: en Fremstilling i rene bestemte Omrids af det Nye Testaments Lære, saaledes som den efter ham skal være berettiget til at bære Navn af ny-testamentlig«. Kierkegaard vilde sætte Ild paa den officielle Kristenhed, han var ikke tilsinds at forhandle om en mulig Udbedring af visse Skader ved den forfaldne Bygning. Det var Lynkrig, et Raab ved Midnattide⁴, ikke et mangestemmigt Præstekonvents hjertelige Reformsuk, han havde sat sig selv ind paa. Tilregnelig eller ikke. Nu var det røde Flag heist. Nu var det Tid.

Det andet var den voksende, mere eller mindre skarpt fremsatte, Tilslutning til Søren Kierkegaards Angreb paa

¹) »Øieblikket« passim.

²) Søren Kierkegaards samlede Værker ved A. B. Drachmann, J. L. Heiberg & H. O. Lange, 2' Udg. XIV, 1931, S. 25—27.

³) Ibidem S. 65—68.

⁴) Ibidem S. 82.

den synlige Kirke. Selv den jævne Mand, der aldrig havde anet, at der var noget, som hed »Enten-Eller« eller »Philosophiske Smuler«, ja, som indtil for nylig med Ord som »Statskirke« og »Biskop Mynster« havde forbundet noget helligt og ophøjet, inddrak nu gennem »Øieblikkene« en bitter, skummende Vin, der fyldte ham med Mistænksomhed og Lede overfor enhver, der kom i Præstedragt til ham. Det var som en Opvaagnen, hvor man opdagede, at man ikke havde færdedes i en Rosengård, men i en Øglerede. Jerusalem var blevet til Babylon, den store Skøge. For den til Selvtænkning helt uvante førte Kierkegaards Angreb, hvis Sigte var at faa hvert Menneske ind i en personlig Gudserkendelse: det nye Testaments Kristendom med at tage Korset op og følge den af Verden forkastede Kristus efter, til en gærende Massebevægelse¹ blandt de mange, der, ogsaa uden at dele Kirkens Tro, havde følt sig som Faar uden Hyrde, været Nullerne i Statskirkens Daabs- og Altergangsstatistikere. For Folk, der havde det saaledes, betød Søren Kierkegaards af Statsmagten passivt fulgte Genmæle mod Kirken (dette gjaldt dog ikke Slesvig, hvor Politøjjet ikke var lukket i overfor det injurierende i Kierkegaards Kampskrifter)², at man saa en Bebudelse af en ny Frihedstid for Kirken, paa Linie med den endnu af mange naive som virkelig gennemført lovpriste folkelige Frihed af 1849. Det var næppe for den Form for Frihed, at Kierkegaard ofrede sit Hjerteblod. Sjællands Biskop havde ikke mere noget Kancelli bag sig, og allerede i 40'erne havde Mynster maattet bide Tænderne sammen, naar Kongemagten spærrede Vejen for Kirkens Primas, saa han ikke kunde værne om Statskirkens Ukrænkelighed overfor Baptister og andre, der søgte at splitte hans Hjord. Martensens af Kierkegaard haanede dum-kloge Tavshed var virkelig en klog Kirkeleders eneste forsvarlige Indstilling, naar han

¹) H. Martensen: Af mit Levnet III, 1883, S. 17f.

²) Om Beslaglæggelse af »Øjeblikket« i Sønderjylland 1855 jfr. Sønderjyske Aarbøger 3. R., 1933 S. 12.

kun havde Ordets Sværd, og ikke Lovens Sværd i sin Haand. (Det kan vel være tilstrækkeligt i en Parantes at stemple den Tankegang, at Søren Kierkegaard først aabnede sit Angreb paa Martensen og Statskirken, da C. C. Hall havde afløst det Ørstedeske Ministerium, som baade lav og overfladisk, da Kierkegaard fire Aar igennem, fra 1851 til sin Død, altid har Kirkesprængningen i Tanke og er villig til at betale Prisen derfor. Skulde en Profet nøjes med en Hall'sk Vits og ikke faa en Profets Løn: at taale Martyriet i virkelig Forstand?)¹. Men ude i Arts Herred mente Præsterne, at Straf maaske ikke kunde binde Søren Kierkegaards Mund, men en Domfældelse vilde, i Lighed med Wessels Ord, være »ligesindede til Afsky og til Skræk«. Kierkegaard havde endnu ikke dannet sin egen Kirke, som ærede sin Martyr, men Folkekirken havde mange jævne Medlemmer, for hvem den borgerlige Retfærdighed og ens gode Navn og Rygte maaske vejede ligesaa tungt i Vægtskaalen som nogen aandelig Særstilling som »en enkelt« eller en Kirkestormer kunde betyde i de stokkonservative Bondesamfund, der kirkeligt betegnedes »Danmarks Sogne«. Det synes at være den eneste officielle Klage over Søren Kierkegaard, der er naaet ind til Sjællands Bispekontor. Det mærkelige er egentlig ikke Klagen, der rent kirkeligt kan tolkes som et »Kierkegaard Anathema sit!« men, som det snart skal ses, er det forunderligt, *hvem* der var med til at udforme og underskrive denne Henvendelse om at skaffe Folkekirken Fred for Søren Kierkegaard.

Der er først Provst Johan Philip Hunæus *Beck*, 67 Aar gammel, Frederik VI's og J. P. Mynsters Mand², efter Sønnens Mening en aandløs Præst: »(Han) efterlod intet Spor for Guds Rige, ingen Omvendelse, intet Liv«³. Derimod var Ryttergeneralens Svigersøn en Befalingsmand, der med sit »hold Du bare din Kjæft« afskar enhver Forhand-

¹) Mod Johs. Hohlenberg: Søren Kierkegaard, 1940, S. 273—277.

²) Vilh. Beck: Erindringer S. 3.

³) Sst.

ling. Præsternes Omtale af deres Provst som »Prælaten« var næppe venligt begrundet. Men Uniformen var mølædt. Martensen kom kort efter Kierkegaards Død paa Visitats til Udby, og hans Brillor har skarpe Glas: »Provst Beck har i mere end ti Aar ikke visiteret Skolerne. Han undskylder sig med at han kun har gjort sig skyldig i denne Forsømmelse i Arts Herred, men at han har visiteret i Løve Herred. Han bør snart gaa af, men synes ikke at have Lyst dertil, uagtet Antydninger fra min Side«¹. Først fire Aar efter forstod han. Det er ogsaa kendt, at gamle Beck ikke var Ven med Vækelsesfolkene². Han var Statskirkepræst efter Mynsters Vis. J. P. Mynster var ikke begejstret for Beck³. Klagemaal er, som Sammenligninger med Herredets Kirkebøger har bekræftet, skrevet af Sognepræst *C. L. Jensen*⁴ i Aarby, en typisk Sagtegænger, der fulgte J. P. H. Beck efter baade i Provsti og Sognekald. Vilh. Beck mener, at han gennemgik en Udvikling fra Rationalisme henimod Ortodoksi. »De helliges Ven«⁵ var en 45 aarig Mand, der havde udgivet baade gejstlige Kaldsoversigter og oversat latinsk Litteratur. Martensen finder¹ hans Prædiken tør, men christelig og forstandig. »En særdeles agtværdig, almeen agtet og nidkjær Mand«. For en Præst af hans Sammen sætning maatte Kierkegaards Fanatisme ængste og harme. Der er Mulighed for, at han har mødt Søren Kierkegaard i Studenteraarene; han er cand. theol. fra 1832.

Saa er der Jens Peter *Schou* i Værsløv og Jordløse, en 60 aarig, der prædikede for tomme Kirker eller lod Gudstjenesten bortfalde, hvad V. Beck beredvilligt lader den visiterende Biskop faa at vide⁶. Mynster havde regnet hans

1) Ny kgl. Samling, 3428, 4°, I.

2) Fra Holbæk Amt 1909 S. 70—72.

3) J. P. Mynsters Visitatsdagbøger 1835—1853, udgivet ved Bjørn Kornerup, II, 1937, S. 28.

4) Erslew: Forfatterlexicon I, 934.

5) Vilhelm Beck: Erindringer S. 58.

6) Vilh. Beck: Erindringer S. 34.

Forkyndelse for »jævn triviell Snak, uden Aands og Krafts Beviisning«¹, og Martensen lod ham faa Kapellan. For ham som for Rørbypræsten *P. C. Røgind* gælder det, at de er meget smaat kørende. Ja, Martensen finder denne næsten uappetitlig. »Trivielt, rationalistisk, uden Saft og Kraft, foredraget med et stygt Organ. Han har i sit hele Væsen noget cynisk. Stod ved Alteret og harkede og spyttede uafbrudt².«

Heller ikke Fynboen, Sognepræst *Johan Frederik Holst* i Svallerup hørte til Geistlighedens Kærnetropper. Mynster havde han i 1847 irriteret til Bristepunktet. »Alle Foredragets Feil ere forøgede til det Utaalelige« ... »Han sluttede med ækle Complimenter«³. Martensen finder ham ikke værst: »Indholdet (af Prædiken) christeligt og ret godt og smukt. Men Foredraget forfærdeligt. Dirrende, bævende, langttrukkent, falsk Accentuering. Manden synes redelig og nidkjær, men hans Foredrag skader det Hele«². Sognepræsten i Tømmerup, hvis Menighed af Martensen kaldes »maaske den bedste« i Herredet, *M. C. Rønne* faar baade Ros og Ris af Biskoppen²; han taler »christeligt og alvorligt, skjøndt noget tørt, drævende og kjedeligt.« Næppe har nogen af disse fire Præster haft personlig Berøring med Søren Kierkegaard. Men de er som Sognehyrder blevet skræmt ved Ulvens Tuden, der faar Faarene til at fare forvirrede omkring.

Der staar endnu fire Navne under Klagen til Sjællands Biskop. Der er først Vilh. Becks Sognepræst fra Kalundborg *Christian P. Jacobsen*⁴, 45 Aar gammel, dimitteret fra Borgerdydsskolen i København 1828, altsaa kendt med Søren Kierkegaard, der egentlig skulde været dimitteret i 1829, men holdtes tilbage for at blive mindre umoden; cand. theol. 1833, altsaa hans Kammerat fra Forelæsnin-

1) J. P. Mynsters Visitatsdagbøger v. Bjørn Kornerup II, 63.

2) Ny kgl. Samling, 3428, 4°, I.

3) J. P. Mynsters Visitatsdagbøger v. Bjørn Kornerup II, 32.

4) Erslew: Forfatterlexicon; Supplement I, 919f.

gerne. Han havde, mens han var Præst i Jylland, udgivet flere smaa Prædikener og maatte nærmest kaldes Vækkelsesprædikant. Da Sjællands Biskop har hørt ham prædike 20. Juli 1856, bedømmer han den som »En Bodsprædiken med alle en Bodsprædikens Eensformigheder og Gientagelser. Indholdet temmelig tyndt ..« »Sognepræsten har i sin Prædikemaade dannet sig noget efter S. Kierkegaards Skrifter og optaget dennes Eensidigheder i Retning af »den Enkelte« med Tilsidesættelse af Evangeliets Objectivitet« .. Han er en Kampnatur: »Mellem Sognepræsten og Borgmester Becker finder uhyggelige Stridigheder Sted«¹. Har Jacobsen ment, at Kierkegaard burde standses, fordi man kunde frygte, at det var Vanvid, der drev ham ud i Kirkekampen; eller søgte han som Vilh. Beck at stampe mod Brodden, at faa Øieblikkenes Kvælergreb om Præstestruken løsnet?

Nedenunder Jacobsens Navn staar: *Schiødte*², Sognepræst til Store Fuglede. Ogsaa han er gammel Borgerdyder, Student fra 1823, en Tid Klassekammerat med Sørenns ældre Broder Peter, der allerede i 1822 med Glans dimitteredes. Han var 51 Aar og havde efter en Familieoptegnelse² i 1841 afslaaet at blive Stiftsprovst i Viborg. Ingen ved dog, hvem der havde tilbudt ham Embedet. Han har Reisning; som Huslærer i fem Aar paa Lerchenborg vidste han, hvad savoir-vivre var. Mynster ser i ham noget af en gejstlig Laps³: »Han er i Egnen meget berømt som Prædicant men det var almindelige Phraser uden ret Udvikling og concret Anvendelse«. Martensen siger det samme skaansommere 5. August 1856: »Opbyggeligt, levende, indtrængende, dog uden synderlig Tankegehalt«¹. At de braadede Ord mod Silke- og Fløjlspæsterne, rettet mod den danske Kirkes ypperligste Talere, og det af en lille Borgerdyder, hvis Paaklædning lignede en Kordrengs eller Ligvogns-

¹) Ny kgl. Samling 3428, 4°, I.

²) Ny kgl. Samling 2671, 4°.

³) Anførte Skrift II, 30.

kusks, af en Mand uden Kone og Embede, altsaa ingen Alvorsmand, har harmet Schiødte, maa være naturligt, men endnu mere maatte det faa ham til at klage, at Søren Kierkegaard havde faaet Præstens 10 Aar yngre Broder, A. F. Schiødte, der sad som Kapellan i Viborg, helt ind i sin Jungle. Den yngre Pastor Schiødte¹, der som Skoledreng havde haft Brødrene Kierkegaard som Lærere, blev en af de overbeviste Kierkegaardianere, der baade lærte og levede Søren Kierkegaard, hvis Efterladte Papirer han var med til at faa udgivet, ligesom han skrev en Bog »Om de dialektiske Grundbegreber hos Søren Kierkegaard«. Den udkom dog først i 1874, paa væsenlig egen Risiko. Var det Broderkærlighed, der var medvirkende til, at den ældre Schiødte skrev under? Eller krænket Standsære?

At se Navnet *H. Rask*, Sognepræst til Viskinde og Aunsø, faar ialtfald Kierkegaardfolk til at klø sig betænkeligt i Nakken. H. Rask, Hans Kristian Rask, var det ikke Sproggeniets mindre, og mindre geniale Broder, han, der blev sendt til København og blev Student fra Borgerdyden, hvor han tilbragte 13 Aar, de fem 1823—28 som Elev og de otte, 1833—41 som Lærer? Ja men, var det ikke ham, der laante sin Medlærer og gamle Skolefælle Søren Kierkegaard Penge, en ærgerlig Dag, for D. G. Monrad kom i samme Øjeblik, og saa sikkert dæmonisk ud². Jo, men nu var Forholdene blevet andre, Rask selv vel ogsaa, Mynster havde hørt ham med Bifald i Nidløse, hans tidligere Kald 1847³ og kaldt det »en meget god, smuk og kristelig Prædiken«, og ogsaa Martensen er tilfreds med ham⁴. Maaske kan det være Søren Kierkegaard selv, der har forarget H. K. Rask, den mundkaade, drillesyge, højrøstede stud.

¹) Ny kgl. Samling, 2671, 4°; Biografisk Lexicon XIV, 1901, S. 148 og Kierkegaardarkivet D. Pk. 5: Brev fra A. F. Schiødte 12. 9. 69 til H. P. Barfod.

²) Søren Kierkegaards Papirer I A 188.

³) Anførte Skrift II, 91.

⁴) Martensen skriver ved Visitatsen 28' Juli 1861, at der i Præstens Prædiken »sporedes Overbeviisningens Alvor«. Ny kgl. Samling, 3428, 4°.

theol. fra Trediverne, som man ikke havde hørt noget til i Mag. Kierkegaards opbyggelige Taler, der næsten var i klassisk Stil, han var nu sluppet løs paany som en glammen- de Ulv. Turde man regne med, at han mente alle disse For- haanelser var Gudsdomme, eller var det vanhellig Leg med Ilden? Skulde der ikke, som han selv spottende tilraadede det, klemtes med Klokkerne, for at Ilden ikke kom til at brede sig, og Brandstifteren kom i Kachotten?

Og saa er der Navnet »*Wilh. Beck*. Cand. theol. Lærer ved Borgerskolen i Kallundborg«. Han har aldrig omtalt, at han skrev under, og Skrivelsen har i snart et Aarhundrede ligget upaaagtet i Sjællands Bispekontors Arkiv, Lands- arkivet Sjælland. Den kyndige Beckbiograf Villads Chri- stensen finder den Maade »mindre heldig«, hvorpaa Beck skildrer, »hvorledes han blev løst fra den kierkegaardske Fortryllelse«¹, men er dog overbevist om, at Søren Kierke- gaard, »trods alt vilde anerkende Indre Mission« som »Noget af det rigtige«².

Det er indlysende, at Søren Kierkegaard og Indre Mission hører til samme aandelige Solsystem, selvom Kometen Kierkegaards Baner er mere uberegnelige end Planeten Beck, hvis Styrke var hans afstukne teologiske og kristelige Tankebane, Solen er Naadens Evangelium, Maanen hedder hos Kierkegaard Systemet, hos Beck Loven, og Stjernerne er hos Kierkegaard Blodvidnernes hellige Kæde, hos Beck Guds Folk fra Abraham i Mamre til Stubkjær i Fousing. Hvorfor skrev han under? Maaske vilde han selv paa sin flotte, men frygtløse Maade svare: Hvad jeg skrev, det skrev jeg. At Brydningsaarene, som han var inde i, og som Søren Kierkegaard gjorde bittere for ham, kunde faa ham til at virke uligevægtig, snart Gøgler, snart Grubler, er uimodsigeligt. Han husker selv sine Svingninger fra Balsal til Bedekammer³. Men naar han nu i sit Hjerte sagde Amen

¹) Villads Christensen: Vilhelm Beck, 1942, S. 13.

²) Anførte Skrift S. 38.

³) Vilh. Beck: Erindringer S. 24.

til Kierkegaards Angreb paa Præstestanden og selv gruede for at skulle fæstne den hvide Krave om sin Hals, at den ikke som en Møllesten engang skulde rive ham i Afgrunden, hvorfor lod han da ikke være med at skrive under? Det kaldes vist en psykologisk Sandhed, at man hader mest de Fejl hos en anden, som man selv kæmper mest imod hos sig selv eller er behæftet med. Beck kæmpede, mandigt, Livet igennem mod Hovmodet. Hovmod staar for Fald, var det ikke Hovmod af Søren Kierkegaard, at ville tugte den danske Præstestand, naar han selv efter teologiske Studenters Udtalelser havde opført sig som en Slyngel baade mod sin Fader og Kæreste¹? Og saa vilde han endda Martensen til Livs, den Mand, hvis »i høj Maade beaandede og beaandende« Forelæsninger², havde været et af Lyspunkterne i Becks lidet lødige Studenterdage. Og Beck stred med Dømmesygen, der især i hans sidste Leveaar var svær at holde nede for ham. Søren Kierkegaards Dom over Kirken, som Beck ansaa for væsentlig rigtig³, var formelt i Orden, men kunde et Menneske, der selv sagde, at han ikke var en kristen, dømme over kristnes Tanker og Raad. Blev det ikke et nyt Pavevælde, altsaa noget yderst farligt. Var Dommen rigtig, hvor blev saa Kirken af? Stod der da ikke i den Bibel, der Sommeren igennem var blevet læst paany: »Men Guds faste Grundvold staaer og haver dette Segl: Herren kjender Sine« (2 Tim. 2,19)? Kunde et Menneske, var han nok saa klog, som disse begavede Brødre Kierkegaard, dømme Herrens Kirke til Undergang? Som Søren gjorde det. Og Vilh. Beck, der selv overfor Martensen, det Præsteforbillede, der vel da stod ham nærmest, maatte pege paa sine Kaldsbrødres Brøst og Brist⁴, kendte til at være under en taus, but Biskops højst unaadige Blikke (da Martensen havde faaet det Indtryk, at den unge Vilh.

¹) Carl Weltzer: Peter og Søren Kierkegaard, 1936, S. 257—262.

²) Vilh. Beck: Erindringer S. 16.

³) Samme Skrift S. 23.

⁴) Samme Skrift S. 33 f.

Beck ikke sagde enten Præstegaardsforpagter eller Kapellan, men baade-og), vilde maaske ramme Selvretfærdigheden hos sig selv, ved at fordre den Mand straffet, der vilde fortælle Folk, at man skulde sige Kirkerne Farvel, men ikke rørte en Finger selv for at hjælpe Menigmand til Gud. Man holder ikke ustraffet Gud for Nar; naar man ikke engang bestræbte sig for at ville være en kristen, saa hørte jo alt op¹. Vilh. Beck, vor Kirkes store Samvittighedsudspørger, var allerede i 1855 paa Vej mod den Dag, da alt hans naturlige Mod, alt hans egen Villie laa som knust, og han fandt Guds Naade². Det, at Kierkegaard kun kunde aflægge en negativ Bekendelse, kunde nok gøre en virksom Sjel som Vilh. Beck agtpaagivende.

Da Martensen kom til Udby 31. Juli 1856 blev han og V. Beck Venner for Livet³. Havde Bispen ventet at møde en Svinerøgter⁴, fandt han en Sjælehyrde, noget i Retning af Claus Harms, en smilende Alvor. Kapellanen havde prædikeret over 1. Kor. 15,58, maaske selvvalgt, og det havde været en Prædiken, ikke den almindelige Begynderbedrøvelighed. »Godt og opbyggeligt med tydeligt Foredrag. Den unge Mand mener det alvorligt og giver gode Forhaabninger«. »I denne Menighed har der været megen Død og først nu ved Capellanens Bestræbelser synes enkelte Livstegn at vise sig.« Og i sin sammenfattende Dom over hele Arts Herreds Hyrdeflok gentages det: »til Capellan Beck kunne gode Forhaabninger knyttes«⁵.

Vilh. Beck skrev da under med de andre, fordi Søren Kierkegaard efter hans Mening kunde have nok saa meget Ret i sine Angreb paa Præstestanden, men vilde han selv ikke tage Korset op og følge efter, saa var han blandt de svigefulde Profeter; en af den Slags, hvorom gamle Grundt-

1) Vilh. Beck: Erindringer S. 22.

2) Samme Skrift S. 44.

3) Samme Skrift S. 32.

4) Samme Skrift S. 35.

5) Ny kgl. Samling, 3428, 4°, I.

vig sagde: »Spotterne sige«¹, en af dem, der ler over Verdens Usselhed. Noget lignende mente Vilh. Birkedal².

Da Klagen naaede ind til København, var Søren Kierkegaard ved at have stridt den livslange Kamp med sit stakels, skrøbelige Legeme igennem. Man slæbte ikke en døende ind paa Politikammeret, de faa Skridt fra Barndomsaarenes gaadefyldte Nytorv 2. Ogsaa Stiftsprovst Tryde var imod, at Søren Kierkegaards Kampskrifter skulde underkastes retslig Prøvelse³. Og 11. November 1855 kunde Sagen henlægges.

Der blev dog Sindets barske Aarvaagenhed tilbage, saa Sjællands Biskop allerede Dagen efter Søren Kierkegaards ogsaa ganske usædvanlige Jordefærd faar gjort Skridt til, at Læge Henrik Lund sættes under Tiltale for Bespottelse af Folkekirkens Forkyndelse og Forkyndere. Den unge, sindsoprevne Mand slipper vel, trods Martensens faste Krav om Fængselsstraf, med en Bøde, men det er efter Presseloven af 3. Januar 1851 § 8 og 9, det sker.

Saa satte Arts Herreds Geistlighed da ikke helt uden Virkning Søren Kierkegaard under Anklage.

De ramte hans Skygge.

¹) Ny kgl. Samling, 3450, 4°, Brev af 2. April 1855 fra Martensen til Gude.

²) Vilh. Birkedal: En Livsførelse II, 1864, S. 415—425.

³) Rigsarkivet. Cultusmin. 1 Departement G. 1713. Om Sagen mod Læge Henrik Lund, Søren Kierkegaards Søstersøn se Skat W. Arildsen: Protesten ved Søren Kierkegaards Begravelse (Historiske Meddelelser om Staden København 3. R. IV, 1940—41, S. 448—472).